



**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. In creaturis vt medio nusquam se Deus cognoscit?

.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

CERTAMEN I.

In creaturis ut medio nusquam se Deus cognoscit.

ignio suapte natura vera est, & infallibilis, quare deficienter verificatio diuina circa obiectum quodvis cognitionis, & eam deficere necesse est: & sane disputationem totam de mediis formalibus diuinæ scientiæ quæst. vnic. de possibilitate, vel impossibilitate vius mediæ formalium, siue determinatiuorum ad aliquid aliud in illis, vel ex illis cognoscendum possemus facile absolvere, siquidem si eorum vius diuinæ cognitioni impossibilis, (vt reor, ostendamus inferius) ut: nulli obiecto cognoscendo Deum cuiusmodi mediis vii, satis conuinceretur: verum quia in determinatiuissimæ formalibus mediis singulorum à Deo cognoscendorum doctores, qui hanc impossibilitatem hactenus non viderunt, assignandis, & ad varias doctrinas recurrunt, quarum examen rigidum Theologorum interit non pauci, singula media pro singulis obiectis cognoscendis Deo ab ipsis assignata scotum discutimus. Primo: an Deus se in creaturis cognoscat, tanquam medio? Secundo: an in omnipotentia tanquam in medio cognoscat possibilia? Tertio in quoniam, tanquam in medio conditionata futura cognoscat? Quarto in quoniam absolute futura præuideat? Quinto an mediis aliquibus ad alterius cognitionem vii possit? Sexto: an aliis verificatiuis, quam obiectis, pro suo cuiusque statum & tempore positus apponendissimæ diuinæ scientiæ indigeat.

1. Aduerto tamen pro tota disputat. à quæstionibus de nomine (quoad fieri possit) transigenda, aliud esse iuxta commune Theologorum cognosci aliquid *ex alio*, vel cognosci *in alio*. Primo enim significari doctores dicunt diuersitatem cognitionis mediæ a cognitione obiecti, quod ex illo præcognito discursus interuenio cognoscitur. Discursus autem, & cognitionum formaliter, & quoad intussum sumptarum, diuersitas, Deo repugnat, vi omnes merito farentur & dicta hucusque demonstrare: idcirco, vt cum multis loquamur, an Deus aliquis, et aliquibus mediis non inquirimus, sed solum, an in aliquibus mediis cognoscat: quia illa particula *in* determinationem solum ad cognoscendum aliud absque discursu vii, aut cognitionum diuersitate per eandem cognitionem censent denotari. Cæterum, si res ipsa formalinodo attendenda sit, nulla est in vtroque loquendi modo diuersitas: vtroque enim præcedentia mediæ præcogniti, & determinantis ad aliud cognoscendum denotatur, quæ si à particula *in* significata absque cognitionum vtroque diuersitate, & formali discursu saluari in Deo potest: significata etiam per particulam *ex* potest absque illis saluari: attento enim, quod in creatis, & limitatis cognitionibus euenit cognosci aliquid *in medio* aque arguit cognitionis mediæ a cognitione illius, quod in illo cognoscitur diuersitatem, atque cognosci *ex medio*: dixi *medio*, non autem ratione formali cognoscendæ, quæ siue per particulam *in* siue *ex* siue *ob*, vel *propter* significatur, diuersitatem cognitionis rationis formalis, & obiecti materialis, non ita saltem aperte, conuenit.

QVÆSTIO I.

An Deus se in creaturis, ut medio cognoscat formaliter?

RESPONDIO hæc, etsi postremo loco apud Theologos in terminis, vt aiunt, nata primum in disputatione præfenti locum sibi merito vindicat: quia de obiecto primo est, in quod diuina tendit cognitio, vt videmus disput. 5.

Christoph. de Ortega, de Deo vno, Tomus I.

1. **S** Teterat multis retro annis apud Theologos Deum se in seipso cognoscere, neque aliud medium rationemue cognoscendi ipsi adesse. Verum cum rationes, quibus Theologi non admodum etiam recentes creata alia obiecta à Deo in se, tanquam in medio, vel in aliis mediis creatis cognosci docebant, se etiam ipsum in creaturis, tanquam in medio cognoscere suaderent. Herize 1. p. tract. 1. disput. 4. dub. 2. ita se cognoscere Deum primum, quem typis videtis, docuit: consensit Magister Albi disput. 3. de scientia dub. 2. & 3. se primum quæstionis huius in manuscriptis iactans excitatorem, atque strenue adeo decertat, vt Recentiores plures ad suas traxerit partes, præsertim Complutenses Recentiores, quorum frequens nobis vbiq. mentio, & impugnatio. Herize, discernimen cognitionis Dei à seipso in creaturis, vel ex creaturis commune apud Theologos non magnificans Deum ex creaturis se nosse ideo negat, quia creaturarum transcendentalis respectus ad Deum, quæ vnus est, non quæ trium: quare se ex illis non trium, vt reipsa Deus est, sed vnum (aliter nempe, ac reipsa est) cognosceret. Verum ex eo solum transcendentali respectu creaturarum ad Deum, non, vt trium, vt realiter est: sed, vt vnum, se in creatis, vel ex creatis, vt talem cognoscere, contra Herize suo argumento facile monstrabitur.

2. Nostra igitur negatiua sententia veritate venerabilis, vt pote ab antiquorum Theologorum nomine, in dubium vocata à Recentibus omnibus supponitur, qui nec creaturas à Deo in aliquo sui prædicato, tanquam in medio cognosci opinantur: in quibus Vasquez noster, eiusque affectus, & alij quæst. 2. recentendi sed præcipue magnus meus Magister Didacus Daza, eam porro sententiam, (si quid aliud) vrgentius probant Lactantij, & Dionysij Areopagitæ testimonia data disput. 2. quæst. 5. certam. 3. siue: quæ, licet de cognitione diuina aliorum in alio, quam in seipso loquantur, maiorem vim habent contra sui ipsius cognitionem in alio, tanquam in medio: ratione, vrgentissima, quæ ab impossibilitate cognitionis Dei cuiusvis obiecti in alio desumitur: sed quoniam hæc generalis est, atque quæst. 5. per otium examinanda, & statuenda, ad speciales conclusionis huius veniamus.

3. Specialiter ergo probatur conclusio argumento tacto num. 2. & ex Herize contra ipsum retorto: cætenus possunt creata ducere Deum tanquam medium in sui ipsius cognitionem: quatenus Dei transcendentaliter respectiva ab iploque dependentia essentialiter, eique proinde connexa sunt: atqui creatura Dei, solum qua vnus est, essentialiter respectiva, ipsique connexa sunt essentia sua: ergo creatura solum possunt esse medium, in quo Deus seipsum cognoscat vt vnum, non autem, vt reipsa est, trium. Argumento, mutata solum ex parte cognoscentis materia: quo Theologi communiter probant mysterium Trinitatis, & quod illud supponit incarnationis, à puta creatura, etiam Angelo, intuitu creaturas videntis, non posse naturæ vmbus, seu clausule reuelationis, & fidei lumine cognosci, nullatenus sit satis ex reali attingentia ad Deum respectus transcendentalis creaturæ, quæ, cum non intentionalis, sed realis ac physica attingentia sit, ad totum Deum, vt reipsa est, trium, & vnum terminatur, vt vidimus controuersi. 1. de Incarnat. quia, etsi realis attingentia totum attingat Deum, at cognitionem eius ex vi illius tanquam mediæ ad id solum cognoscendum ducit, cuius titulo ipsum respectus creaturarum attingit: quare cognitio ex creaturis, siue formaliter, siue obiectiue, (quod parui ad rem præsentem refert) præcisiua Deique vnus solum modo erit: cum opus non sit, vt respectus, siue

transcendentalis relatio, ut reipsa, & in se est, videatur terminum, intuitu, videri: quin si in ea, tanquam medio terminus cognoscendus, ut in presenti, sit, implicat in illo terminum intuitu videri: quia intuitiva cognitio essentia sua obiecti in seipso cognitio est, ac non in alio.

5. Quod autem cognitio Dei, ut vnus præcise, ac non positue etiam ut trino, Deo indignam imperfectionem inuoluat, fatetur, certumque supponendum potius, quam disputandum censent Herize, Albiz, Recentiores Complutenses, & reliqui, quos impugnamus, affirmatiue sententia Patroni: quare omnes concordia sententia respondent: determinationem cognitionis diuinæ ad seipsum in creaturis, tanquam in medio cognoscendum ex vi præcise medi ad eum, ut vnum, non ut trinum fore: esse autem ad eum, ut trinum etiam, ex vi perfectionis Dei cognoscens, qui eo vitur medio, ut seipsum cognoscat: itaque vni medi motuam, & ductuam ad cognitionem alterius in ipso tanquam in medio non esse putandam, seu computandam absolute, seorsimque a virtute cognoscitiua cognoscens, sed cum respectu, ad illam: liquidem vis motiua ad cognitionem essentia sua respectiua est potentia cognoscens, cuius solummodo motiua ad cognitionem esse potest, non respectu potentia, quæ cognoscitiua non sit, ut de se patet: volunt ergo ea solutione dicere, creata creatis cognoscens, & potentiis cognoscens, limitatis, imminetque imperfectioribus, quam diuina, ad Deum, qua vnum præcise cognoscendum in ipsis medium esse, non autem cognoscendum qua trinum: quia create potentia cognoscitiua ad perfectam cognitionem sui obiecti in illis cognoscendi determinate non sunt: quare respectu potentia cognoscitiua create vim motuam ad Deum, qua trinum etiam, cognoscendum non habent, vel potius exerce, exerceque non possunt: non quidem suæ intentionalis virtutis motiua defectu, sed coelata virtutis potentia. Respectu vero potentia cognoscitiua diuinæ, ipsis etiam ad diuinam cognitionem correlata; & cui nihil virtutis cognoscitiua potest deesse totas suas motiua intentionales vires creaturarum medium ad Deum in ipsis, qua trinum etiam, cognoscendum exerce, exerce, atque explicare.

5. Totas solutionis huius vires explicui, atque de nostro etiam confirmavi. Contra vero primo: quia hac eadem doctrina æque probabitur creaturas specificatum diuinæ cognitionis esse posse contra respondentes fere omnes, & Theologos reliquos: imo contra Dionysium Areopagitam, & Lactantium proxime memoratos n. 3. & Patres reliquos recitandos, memorandisque quæst. 2. cert. vlt. Assumptum probatur: quia eadem doctrina, & subiuncta à nobis pro illa probanda, & explicanda ratione, etsi creata limitata de se in genere entis, & seilibis sunt, ac proinde infinita Dei cognitionem specificare videantur inepta; id tamen relate ad potentiam cognoscitiuam limitatam, & creatam intelligi debet; non autem relate ad potentiam cognoscitiuam infinitam Dei, cum qua totas suas vires specificatiuas exerunt, & exercent. Dixi fere contra omnes ita respondentes hoc a gumentum conuincere: quia Recentiores Complutenses diuinæ cognitionis specificatum omne negant, atque è sola infinitate Dei cognoscens cognitionis diuinæ totam perfectionem, & infinitatem determinandam pensandamque esse arbitrantur: contra eos tamen sulo cæmo egimus disput. 2. quæst. 5. certam. 2.

6. Impugnatur secundo solutio: quia, etsi vis motiua intentionalis medi in quo aliquid cognoscendum est respectiua essentialiter sit potentia cognoscitiua, respectu cuius solum motiua intentionaliter est ad cognitionem alterius in ipso cognoscendi: ultra modum tamen suæ motionis intentionalis mouere non potest: ut patet de se, & probabitur quæst. 5. dum similem solutionem adhibuit argumento alteri vniuersum omnem cognitionem Dei cuiusvis obiecti in alio, tanquam in medio, ob necessariam imperfectionem abstractionis Deo indignæ in cognitione illa reperit impugnant, confutemus. Atqui modus intentionalis motionis, creature tanquam medi, in quo cognoscatur Deus, est ratione respectus transcendentalis creature ad Deum, ipsique proportionatus, ratione cuius, tanquam fili ductu solum ad suum terminum

Deum, ducere potest Deum ipsum se in illo cognoscendum: at filium illud, ductusque illius transcendentalis solum respectus, est ad Deum, qua vnum, non qua trinum per vos: ergo motio intentionalis creaturarum ad Deum in illis tanquam in medio cognoscendum ad Deum, qua vnum, non qua trinum cognoscendum erit.

7. Confirmatur: respectus ille formaliter non est ad Deum, qua trinum per vos: ergo ductus mentis diuinæ ad Deum qua trinus ex illo respectu non est: ergo quatenus per illum respectum mens ducitur diuina, Deum, qua trinum, ut reipsa est, nequit attingere, sed solum, qua vnum: quod est cognitionis diuinæ perfectione indignum: ergo, etsi Deus sit determinatus ad perfectissimam sui, huius reipsa est, cognitionem: id quidem de se se, ac seorsim à motione, siue virtute intentionalis medi creaturarum, in quo cognoscatur, habet: non autem a medi eiusmodi motiua intentionalis virtute: at, quatenus eo vteretur medio ad sui cognitionem, Deus ad se cognoscendum, ut trinum minime perueniret: esto aliunde perueniret ex sue mentis determinatione ad perfectissimam sui cognitionem: etenim quous modo, medio creaturarum excitari, moueri, intentione diuinam mentem ad sui cognitionem fingas, ut sic excitata se cognoscendi ansam arripit, cognitio sui, ut vnus tantum ab eo medio erit: quod autem inde mens diuina ad se, ut trinum cognoscendum, quasi refiliat, non à medio illo, adhuc partialiter, sed adæquate à suæ mentis perfectione summa habebit.

8. Inde inferitur: cognitionem Dei in creaturis, tanquam in medio imperfectionem attingendi illum ut vnum præcise ac non ut trinum minime exerce, etiam ex doctrina solutionis aduersariorum. Secundo inferitur: cognitionem Dei, ut trini simul, ac vnus, inquam occasione cognitionis illius imperfectæ Dei vnus præcise in creaturis, tanquam in medio habitæ totam adæquate ex perfectione summa diuinæ mentis provenire, ob quam determinatus est Deus ad se perfectissimam, ut reipsa est, cognoscendum, absque vilo influxu, motione intentionalis medi creaturarum ad hanc perfectam Dei, ut reipsa est, residuantem cognitionem, sed sola terminatione, & motione intentionali obiectiua Dei ipsius cogniti. Vnde inferitur tertio: ex motione intentionalis medi creaturarum, cuius occasione Deus ad seipsum perfecte cognoscendum resiliere diceretur, nullam denuo cognitionem, nisi imperfectam illam Dei, qua vnus præcise, Deo accrescendum: nam perfecta illa Dei, ut reipsa vnus est, & trinus, à sua perfectissima mente seque ipso tanquam obiecto terminante, & specificante antea admittit ad motionem illam intentionalem medi creaturarum, & occasionem per cognitionem Dei, ut vnus, in medio illo, præhabebat Deus.

9. Contra rursus ac denuo impugno sententiam aduersam. Determinatio diuinæ mentis est ad perfectissimum sui ipsius, ut vnus trinitque reipsa est, cognitionem: sed cum hac determinatione pugnat in Deo vnus medi, in quo ut vnus præcise, cognoscatur, ac non ut trinus: ergo cum hac determinatione pugnat in Deo vnus medi creaturarum: tantum abest, ut ex hac determinatione diuinæ mentis argumentum nostrum ciuretur, & mitescat. Maior est certa apud aduersarios, & apud omnes, & apud eos etiam qui diuinam cognitionem præcisiuam, etiam ex parte obiecti, diuinorum prædicatorum admittant: nam vtroque modo & præcise, & identice prædicata diuina vera, & cognoscibilia sunt: quæ omnis scientia vtroque modo ipsa pertingit, atque ad ea vtroque modo cognoscenda diuina mens determinata in actu primo intentionalis actiuitatis suæ est. Minor probatur, quia vnus medi ad cognitionem cum illa determinatione pugnantem, est impossibile; sed cognitio Dei præcise, ut vnus medi, nec cum simul repræsentans trinum, pugnat per aduersarios cum ea determinatione: ergo & vnus medi ad eam cognitionem pugnat in Deo cum eiusmodi determinatione: consequentia probatur, quia vnus medi creaturarum in Deo ad cognoscendum seipsum in illis secundum huiusmodi modum totam considerationem ad cognoscendum se præcise, ut vnum, non autem ut trinum est.

10. Tertio eandem sententiam impugno: quia infallibilitas, & firmitas cognitionis alicuius in medio aliquo

aliquo, non potest medijs infallibilitatem superare, vt constat ex infallibilitate, & firmitate conclusionis ex medio quous deductæ, quæ medijs, ac præmissarum ex quibus deducitur firmitatem, atque infallibilitatem superare nequit, imo verò equare (si Aristoteli adhibenda fides sit dicenti de præmissis respectu conclusionis, *propter quod nunquamque tale. & illud magis*) atque infallibilitas, ac firmitas cognitionis cuiusvis diuinæ de seipso maior longe esse debet, quam firmitas, & infallibilitas veritatis creaturarum: ergo creaturæ non possunt esse medium in quo se Deus cognoscit, & cui infallibilitas, & firmitas cognitionis diuinæ innitatur.

II. Denique eandem sententiam affirmatiuam impugno, iuxta communem horum, & fere reliquorum doctrinam, qui obiecta motiua omnia cognitionis, & volitionis diuinæ earum specificatiua censent, quia vel cognitio Dei de seipso in creaturis, tanquam in medio dicitur aliquam perfectionem diuinæ cognitionis, vel fecit. Si non dicit nec addit: ergo non est in Deo admittenda: si perfectionem aliquam addit diuinæ cognitioni directæ primo habitæ à Deo de seipso: ergo directæ Dei de se primo habitæ cognitio non fuit infinita è genere suo simpliciter per denegationem termini etiam extrinseci, vt cognitio diuinæ esse debet. Patet: quia ea cognitio Dei in creaturis perfectio pro priori cognitionis directæ Dei de se, & in seipso Deo non aderat: quare illi addita est, vt dicitur: ergo aliquid diuinæ cognitionis primæ illi directæ aberat, atque extra illam formaliter erat: ergo non erat infinita per denegationem termini, extrinseci etiam, & è genere suo simpliciter infinita. Patet itaque consequens huius pars, earumque legitima illatio: quia infinitum è genere suo simpliciter tale soli Deo competens, vt vidimus controu. I. est, cuius essentia metaphysica in genere suo est, concipitur verè nequit, quia infinitum in illo genere sit, & concipitur verè non concipitur autem, nec est verè tale, cui addi aliquid in illo genere potest: unde patet etiam nihil illius generis posse esse extra illud, quod ita simpliciter infinitum est: ac proinde eiusmodi infinitum tale esse debere per denegationem termini, etiam extrinseci: nam creata (si quæ infinita esse possunt) non è genere suo, quod absque infinitate saluatur, per partem eiusdem generis siue magnitudinis intensiua, vel extensiua continua, vel discretæ infinitam additionem infinita sunt, & per denegationem termini, solum intrinseci, infinita constituuntur.

12. Dices: hoc argumentum, plusquam oporteat, nobis libet, probare. Probat enim Deum creaturas non cognoscere, vel probat nihil etenim pro illo priori, quo se Deus primo directè cognoscit non representat ipsi cognitio illa creaturas, quæ pro illo priori nondum sunt, & quarum representatione posteriore, cum primum in quouis statu sunt, totum contra illarum cognitionem à Deo, argumentum nostrum instauratur: Quod si responderemus iuxta supra à nobis datam doctrinam, integram omnem, quoad substantiam & modum cognoscendi, intrinsecam representationem pro illo priori cognitionis directæ Dei de seipso adesse, solumque addi extrinsecam obiecti, vt infinita illa representatio simpliciter, & è genere suo talis, & quoad substantiam, & quoad modum omniscentia, absque illa in genere cognitionis intrinseca variatione ad ea extendatur, & explicetur: Id ipsum, vt ad cognitionem seu in creaturis, tanquam in medio se fecerat responderi nobis putamus. Sed contra est: quia solutio nostra solum apert extensioni scientiæ eiusdem, & inuariatæ, quoad intrinsecum, adhuc formaliter, ad terminos, seu obiecta purè materialia, & solum terminatiua non autem ad obiecta specificatiua motiua, seu media formaliter quæ, vt talium munus exerceant mentem mouere, quam nequeunt formaliter pro priori ad suam motionem intentionalem supponere, ne actum agant, & suam intentionalem causam, & motionem, cognitio, quæ effectus illius esse necessariò debet, contradictoriè præcedat: ergo solutionis notitæ ad instantiam factam doctrinæ id solum euincit: nempe, creaturas, earumque respectum transcendentem ad Deum, ob quem (eio medium alias creatis meritis esse formaliter possent in quo Deus cognoscere) à Deo, vt purè terminatiua obiecta cognosci, & vt materialiter solum media; non

autem, vt formaliter talia, mouentia Deum ad sui in ipsis vltiorem cognitionem, vt ex data ratione suadet. Porro extremas has duas impugnationes oportebit obseruare, ac meminisse pro vera quæstionis vniuersalis de possibilitate Dei cognoscendi vnum in alio resolutione, vbi alias huc faciliè aduendas rationes dabo. Huius tamen argumento non fido: quia respectu scientiæ, & amoris diuini motiua plura, quæ specificatiua non sunt, admitto: quare ad hominem solum contra aduersarios præstat.

CERTAMEN II.

Exarmanur aduersariorum fundamenta.

1. **O**pponis: Deus non cognoscit se in creaturis tanquam in medio: ergo ex vi visionis illarum non regreditur ad se cognoscendum, etsi aliunde se perfectissimè cognoscit: ergo Deus non comprehendit creaturas. Patet: quia comprehensio est visio rei, ex cuius vi nihil rei lateat videntem; at Deus aliquid creaturarum est, vtapore earum causa, & terminus respectus transcendentis illarum ad ipsum: ergo, ut ex vi visionis illarum, seu in illis (quod idem est) tanquam in medio se videat Deus, non comprehendit creaturas: ita quondam Vasquianos ex Vasquiana hac definitionis comprehensionis intelligentiam coram impugnabam: eludi posse video, si respondeatur effectus esse aliquid causæ, quia in ea continentur, secus autem causam, & in re præsentem, Deum esse aliquid effectuum creatorum; negari tamen reuera, ac sine vacuum vocum vltu, vel potius abusu nequit, quin terminus relationis, seu relatiue transcendentis aliquid sit ita relati, etsi non intrinsece essentialiter, tamen ad essentiam huius consentiam requisitum: imo, si continentia causalis voces denudentur, cum effectus formaliter, & in se sumpti (quomodo ad comprehensionis sic explicatæ cognoscendi ex vi visionis causæ sunt) intra illam non sunt, idcirco solum cognoscendi ex vi visionis causæ ad eius comprehensionem erunt, quia effectus huiusmodi formaliter, & in se sumpti extrinsecum aliquid, & terminus actiuitatis causæ sunt.

2. Respondetur ergo visionem creaturarum illarum comprehensionem non esse non quidem ob perfectionis defectum; sed per excessum: quia nimirum realiter, & formaliter supercomprehensio illarum est, vt doctè Molina noster obseruat: etsi enim ex vi visionis illarum, tanquam medijs, ad Deum non regrediat: at nobiliori modo eademmet formaliter, quæ creaturas representat, & earum terminum Deum ob infinitam simpliciter, & indiuisibilitatem, etiam metaphysicè, è genere suo representationem, & omniscentiam, quam è primario, & adæquato specificatiuo obiecto suo Deo, Deus ipse habet, ex quo & representationem omnium, quæ ad quodvis obiectum aliud spectant esse ultra veritatis obiectiua, & cognoscibilitatis intrinsece eorum limitationem antea habet: ac proinde eorum supercomprehensio: Dei autem ipsius cuius obiectiua veritas, & cognoscibilitas intrinseca infinita simpliciter etiam è genere suo est, ad amissum est comprehensio, quia eius veritatem obiectiuam & intrinsecam cognoscibilitatem ad extrinsecam omnia sua adæquat, quin excedat. Et hunc philosophandi modum non solum Vasq. & Alarcon, Vasquianque ceteri admittunt; sed & Soarius 3. de attributis, atque inde Deum se comprehendere, quia etiam futura in se, tanquam medio, seu vi visionis sui, tanquam medijs non videat, ea tamen in se vt specificatiua, & è sui tanquam specificatiui visionem videt, quod satis ad comprehensionem, atque consequenter autem id sufficere negat de possibilem ex vi visionis (ui cognitione, vt Deus se comprehendat) atque eorum in seipso tanquam medio cognitionem, nec solum specificatiuo Deo adesse requirit.

3. Obiectionem aliter premo. Per comprehensionem debet cognosci obiectum omni modo, quo cognoscibile est: at Deus, & causæ reliquæ cognoscibiles sunt in suis effecti